

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ**

**ФОРМУВАННЯ СТАЛОГО
ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

**Матеріали IV Міжнародної
науково-практичної конференції**

16-17 листопада 2023 року

Київ 2023

УДК 332.36

Формування сталого землекористування: проблеми та перспективи : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 16-17 листопада 2023 р.). Київ : Редакційно-видавничий відділ НУБіП України, 2023. 290 с.

Видання містить матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Формування сталого землекористування: проблеми та перспективи». Тематика конференції відображає комплексність, міждисциплінарність і багатовекторність проблем формування сталого землекористування та інноваційних підходів до їх вирішення. У тезах доповідей учасників представлено технічні, організаційні, економічні, екологічні та соціальні засади забезпечення формування сталого землекористування.

Матеріали збірника будуть корисними для фахівців у сфері землеустрою, геодезії, картографії, містобудування, геоінформаційних технологій та ін.

The publication contains materials of the IV International scientific-practical conference "Formation of sustainable land use: problems and prospects". The theme of the conference reflects the complexity, interdisciplinarity and multi-vector nature of the problems of sustainable land use formation and innovative approaches to their solution. The participants' reports present the technical, organizational, economic, environmental and social principles of ensuring the formation of sustainable land use.

The materials of the collection will be useful for specialists in the field of land management, geodesy, cartography, urban planning, geographic information technologies, etc.

Матеріали подано в авторській редакції

Materials are submitted in the author's edition

Рекомендовано до друку вченою радою
Інституту землекористування Національної академії аграрних наук України
(протокол № 11 від 23 листопада 2023 р.)

ISBN 978-617-8171-09-4

© Інститут землекористування НААН України, 2023
The Institute of Land Management of National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine, 2023

Пересоляк В.Ю.

к.н.з д.у., доц.

Ужгородський національний університет

м.Ужгород, Україна

Радомський С.С.

к.е.н., доц.

Львівський національний університет природокористування

м.Львів, Україна

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ КОЛЕКТИВНИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В ПОРЕФОРМЕННИЙ ПЕРІОД

На сучасному етапі розвитку земельних відносин — виникають питання щодо врегулювання юридичних, управлінських, суспільних та економіко - соціальних проблем бувших колективних сільськогосподарських підприємств, яким було надано землі в колективну власність та видано Державні акти . В 90-х роках минулого століття великий об'єм земель був переданий з державної власності у колективну власність сільськогосподарським підприємствам. Відповідно до державних реєстрів та статистичних даних на даний час немає ні одного колективне сільськогосподарське підприємство, яке юридично ліквідовано.

При виконанні проектів з землеустрою відповідно до рекомендації по складанню проектів роздержавлення і приватизації земель сільськогосподарських підприємств і організацій[1] крім сільськогосподарських угідь передавались в колективну власність – внутрігосподарські шляхи, полезахисні лісосмуги, ґрунтозахисні насадження, гідротехнічні споруди, землі господарських дворів (де знаходься об'єкти майнових паїв), водними об'єктам.

Згідно рекомендацій передаватись у колективну і приватну власність, відмежовувались вкраплені в сільськогосподарські угіддя ділянки лісових угідь, площа яких становить не більше 5 гектарів, за винятком лісів першої групи та ділянки водойм і боліт, площа яких становить не більше 3 гектарів[1]. Згідно ст. 23 Земельного кодексу України 1990 р. [2], після розроблення та затвердження проектів з землеустрою роздержавлення і приватизації земель сільськогосподарських підприємств і організацій видавався Державний акт на право колективної власності на землю сільськогосподарському підприємству, сільськогосподарському кооперативу, сільськогосподарському акціонерному товариству із зазначенням розмірів земель, що перебувають у власності підприємства, кооперативу, товариства і в колективній власності громадян. Невід'ємною частиною Державного акту на право колективної власності є карта контурів угідь, які передавались колективному підприємству у власність М 1:10 000, яка була завірена підписами та печатками голови колективного сільськогосподарського підприємства та голови відповідного міської, селищної та сільської ради. Також складалась контурна відомість де описані номери контурів та площа угідь, які передавались колективному підприємству у власність.

На основі Державного акту на право колективної власності та карти контурів угідь, які передані в колективну підприємству у власність М 1:10 000 розроблялася схема паювання земель, переданих у колективну власність сільськогосподарським

підприємствам власникам сертифікатів на земельну частку (пай). Паюванню підлягали лише сільськогосподарські угіддя рілля, багаторічні насадження, сінокоси, пасовища[3]. З земель колективного сільськогосподарського підприємства також формувався резервний фонд сільськогосподарських угідь - до 15%[4] та 6% під польові дороги. Відповідно до Закон України «Про угоди щодо відчуження земельної частки (паю)», який ухвалений 18 січня 2001 року[5] встановив, що власники земельних паїв тимчасово не можуть укласти угоди купівлі-продажу, дарування або іншим способом відчужувати паї, окрім передачі у спадщину та при викупі земель для державних і громадських потреб. Земельний кодекс України 2001 року[6] визначив термін заборони відчуження до 1 січня 2005 року і поширив її й на ділянки для ведення фермерського господарства та іншого товарного с/г виробництва незалежно від форми власності — було запроваджено мораторій на відчуження.

Відповідно до ст. 8. Закону України «Про колективне сільськогосподарське підприємство» [7] КСП самостійно володіє, користується і розпоряджається належними йому об'єктами власності. Право колективної власності здійснюють загальні збори членів підприємства, збори уповноважених або створений ними орган управління підприємства, якому передано окремі функції по господарському управлінню колективним майном.

Згідно Закон України № 2178-10 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обігу земель сільськогосподарського призначення» від 31 березня 2020 року [8] було знято мораторій на продаж земель сільськогосподарського призначення. Норма закону про запровадження ринку землі вступала в дію лише 1 липня 2021 року. Відповідно до законодавства землі ліквідованих колективних підприємств передаються до комунальної власності громад, на території яких вони розташовані. На даний час відповідно до чинного законодавства усі колективні сільськогосподарські підприємства знаходяться на стадії ліквідації, але не ліквідовані.

Що стосується земель колективних сільськогосподарських підприємств, які ліквідовані, то необхідно зазначити з 01.01.2019 членам колективних сільськогосподарських підприємств паювання земель у яких завершилось до 2020 року надано можливість перерозподілити між собою (допаювати), за рішенням загальних зборів членів КСП — залишок сільськогосподарських угідь та передати землі несільськогосподарського призначення до комунальної власності. Рішення щодо передачі не розпайованих земель колективних сільськогосподарських підприємств до земель запасу повинно прийматись загальними зборами власників земельних часток (паїв) колективних сільськогосподарських підприємств чи зборами уповноважених або створеного ним органу управління, якому передано функції по господарському управлінню колективним майном. Якщо до 01 січня 2025 року власник не витребуваної земельної частки (паю) або його спадкоємець не оформив право власності на земельну ділянку, він вважається таким, що відмовився від одержання земельної ділянки. Органи місцевого самоврядування не ліквідованих колективних сільськогосподарських підприємств не можуть розпоряджатись землями колективної власності. За позовом власника не витребуваної земельної частки (паю) або його спадкоємцю у разі пропуску строку для оформлення права власності на земельну ділянку з поважної причини суд може визначити додатковий строк, достатній для

такого оформлення. У разі відсутності земель сільськогосподарських угідь колективної власності така земельна частка (пай) може бути виділена в натурі (на місцевості) за рахунок земель запасу комунальної власності відповідної територіальної громади .

Органи місцевого самоврядування протягом 7 років з дня державної реєстрації права комунальної власності на земельну ділянку, сформовану з не витребуваної земельної частки (паю), забороняється передача її у приватну власність (крім передачі її власнику не витребуваної земельної частки (паю) або його спадкоємцям). Юридично органи місцевого самоврядування до 2032 року — можуть надавати в оренду землі не витребуваних земельних часток (паю) лише на один рік .

Висновок. Проаналізувавши питання управління земельними ресурсами колективних сільськогосподарських підприємств в пореформений період можна стверджувати:

- на даних час немає ні одного колективного сільськогосподарського підприємства, яке відповідно до чинного законодавства ліквідовано – вони знаходяться на стадії ліквідації;

- землі колективної власності не сільськогосподарського призначення – внутрігосподарські шляхи, ползахисні лісосмуги, ґрунтозахисні насадження, гідротехнічні споруди, землі під водними об'єктами - площею до 3 га, лісові угіддя - площа яких становить не більше 5 га “зависли в повітрі” - площа таких земель по Україні складати близько до 1,5 млн га.;

- частина земель с/г призначення резервного фонду колективної власності , частина земель с/г призначення пайового фонду(невитребувані паї) , землі господарських дворів /де знаходься об'єкти майнових паїв/ та землі під польовими дорогами - з точки зору управління земельними ресурсами вже незаконно надана в користування або у власність органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади.

Така ситуація в сфері земельних відносин в системі управління земельними ресурсами колективних сільськогосподарських підприємств приведе до великої кількості судових процесів та соціальної напруги.

Список використаної літератури

1. Рекомендації по складанню проектів роздержавлення і приватизації земель сільськогосподарських підприємств і організацій. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001450-92#Text>
2. Земельного кодексу України 1990 року <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/561-12#Text>
3. Методичні рекомендації щодо паювання земель, переданих у колективну власність сільськогосподарським підприємствам і організаціям. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011219-96#Text>
4. Щодо земель резервного фонду, переданих у колективну власність сільськогосподарським підприємствам і організаціям. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2473219-01#Text>
5. Закон України «Про угоди щодо відчуження земельної частки (паю)» , який ухвалений 18 січня 2001 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2242-14#Text>
6. Земельний кодекс України 2001 року <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
7. Закону України «Про колективне сільськогосподарське підприємство» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-12#Text>
8. Закон України № 2178-10 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обігу земель сільськогосподарського призначення» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/552-20#Text>

Current issues of land resource management of collective agricultural enterprises in the post-reform period

Abstract. The study of this issue consists in the analysis and assessment of land resource management of collective agricultural enterprises in the post-reform period. Development of recommendations on some topical issues regarding the improvement and adoption of management decisions in the system of land relations.